

18

ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים רכזה לו אתה מבקש לעקור אותה החוגגת שלש רגלים בשנה.

ואמר אליו אני יהיה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת ירשתה: ויאמר אדני יהיה בניה אדע כי אירשנה: ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיר משלש ותר וגזל: ויקחלו אתי כל אלה יבחר אתם בתוך יומן איש בתרו לקראת רעהו ואתי הצפר לא בחר: וירד העיט ערש הפגרים וישב אתם אברם: ויהי השמש יבוא ותרדמה נפלה עליאבכם והנה אימה חשכה גדדה נפלת עליי: ויאמר אברם ידע ידע כי יקר יהיה זרעך בארץ לא להם לעבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: וגם אתי הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחריו: בן יצאו ברקש גדול: ואתה תבוא אליאבתך בשיום תקבר ביישוב טובה. ודור רביעי ישובו הנה כי לא יושלים עון האמרי עדי הנה: ויהי השמש באה וערטה הנה והנה תנור עשן ירפיד אש אשר עבר בין הגורים האלה: ביום ההוא כרת יהיה אתיאבכם ברית ויאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנחה מצרים כדי להזהרה הגדל בהרופרת: אתה קניתי ואתי הקניתי יאת הקדמני יאת החתי ואתי הפרזי ואתי הרפאים: ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרשני ואת היבוסני

19

ואמר רבי ירמיה (בר) אלעזר שלשה פתחים יש לניהם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים במדבר דכתיב וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה בים דכתיב מבטן שאל שועתי שמעת קולי בירושלים דכתיב נאם ה' אשר אור לו בציון ותגור לו בירושלים ותגא דבי רבי ישמעאל אשר אור לו בציון זו גיהנם ותגור לו בירושלים זו פתחה של גיהנם

גמ' עירובין (ס)

20

תניא אמר עלי על הלל חסן כשרה טח בטחח בית השאבה אמר ק אם אני כן הכל כן ואם אני כן כן הוא היה אמר ק למסך ששני אהב שם תלי מליטה אחד אמר תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך אם אחז לא תבא אל ביתי אני לא אבא אל ביתך שנאמר בכל המסך אשר אבד את שני אבא אלך וסרחד

גמ' סוכה (ג)

21

וירא כי לא יכל לוי כלומר לא יוכל להוציא את ישראל מייחודו של מקום.

גמ' זיקת 2/6

22

כא תטעה חנו שבשנבנס יונים להיכל מצאו כל השבנים שבוכלת השנבנה מלכת בית השמנאי תנחם בוק ולא מצאו אלא סך אחד של שכן ישה מנה בחורב של כוק גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס הדליק כבש שמנה יסם לשנה אחת קבעים ועשאה יסם טובים ברגל ההדאה

גמ' גגת כג

23

ויותר יעקב לבדו לבדו מגין בא לו זה הכו כשעקב האנבים תתח טראשותיו השכים כבוק ומצא אכן ותבצר לו הכו של שסן וצוק על ראשו וחור הכו ותמלאה או ידע יעקב שהוא מחסן לבדה. אמר אין זה ראוי להגיוט כן, חנה השסן שנמשחו ממנו המשכן וכל כליו המוכת, אהן. ובניו וכל המלכים, ועדין כולו קיימם כמו שאמר חיל לוחזתיכם, והוא כר השסן של צרפת, שאמר לה אליהו כר השסן לא חבלה, והוא השסן של אשת עוכריה הנביא, וכשראה יעקב כן שכל הגיסים עמיד להיות בו, סיכן את עצמו והביאו כך מצאחי.

ואמר אליו אני יהיה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת ירשתה: ויאמר אדני יהיה בניה אדע כי אירשנה: ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיר משלש ותר וגזל: ויקחלו אתי כל אלה יבחר אתם בתוך יומן איש בתרו לקראת רעהו ואתי הצפר לא בחר: וירד העיט ערש הפגרים וישב אתם אברם: ויהי השמש יבוא ותרדמה נפלה עליאבכם והנה אימה חשכה גדדה נפלת עליי: ויאמר אברם ידע ידע כי יקר יהיה זרעך בארץ לא להם לעבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: וגם אתי הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחריו: בן יצאו ברקש גדול: ואתה תבוא אליאבתך בשיום תקבר ביישוב טובה. ודור רביעי ישובו הנה כי לא יושלים עון האמרי עדי הנה: ויהי השמש באה וערטה הנה והנה תנור עשן ירפיד אש אשר עבר בין הגורים האלה: ביום ההוא כרת יהיה אתיאבכם ברית ויאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנחה מצרים כדי להזהרה הגדל בהרופרת: אתה קניתי ואתי הקניתי יאת הקדמני יאת החתי ואתי הפרזי ואתי הרפאים: ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרשני ואת היבוסני

ויהיה זרעך בארץ לא להם לעבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: וגם אתי הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחריו: בן יצאו ברקש גדול: ואתה תבוא אליאבתך בשיום תקבר ביישוב טובה. ודור רביעי ישובו הנה כי לא יושלים עון האמרי עדי הנה: ויהי השמש באה וערטה הנה והנה תנור עשן ירפיד אש אשר עבר בין הגורים האלה: ביום ההוא כרת יהיה אתיאבכם ברית ויאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנחה מצרים כדי להזהרה הגדל בהרופרת: אתה קניתי ואתי הקניתי יאת הקדמני יאת החתי ואתי הפרזי ואתי הרפאים: ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרשני ואת היבוסני

17) ושלשה פעמים נאמר ויאמינו, כאשר בא משה לגאול אותם נאמר (שמות ד') ויאמן העם כי פקד ה' את עמו וכי ראה ענים, ובקריעת ים סוף נאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ואצל הר סיני נאמר (שם כ') הנה אנכי בא אליך בעב הענן למען ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, הרי ג' אמונות שנתבררו ביציאת מצרים. ודע כי ג' אמונות הם יסוד הדת וכאשר חס ושלום תפול אחת מהם תפול הדת בכללה, האחת הוא ההשגחה שהוא משגיח בתחתונים ולא כמו שאומרים המינים עזב ה' את הארץ שאם כן למה נעבוד אותו אחר שאין משגיח בתחתונים לפקוד את מעשיהם, האמונה השנית שהכל הוא ביד ה' ואין דבר חוץ ממנו וזהו אמונת מציאות השם יתברך, כי בודאי הכל מודים במציאות השם יתברך רק שלא יאמר שאינו הכל חס ושלום ויוכל לצאת מרשותו, לכך אמונת מציאות השם יתברך שהוא הכל ואין דבר חוץ ממנו יתברך. האמונה השלישית שידבר השם יתברך את האדם ויתן לו תורה וזהו אמונת תורה מן השמים. ולכך כאשר בא משה לגאול אותם וראה ה' ענים ולא עזב אותם נאמר ויאמינו כי פקד ה' את עמו וכי ראה את ענים וזהו אמונת ההשגחה, ובקריעת ים סוף גודע להם אמיתת מציאות השם יתברך שאין דבר יוצא ממנו יתברך והכל הוא ברשותו וביכלתו אחר שהיה הוא משנה הים ליבשה כמו שהתבאר ולכך נאמר ויאמינו בה', ובמתן תורה כתיב וגם בך יאמינו לעולם הרי אמונה שלישית. וכנגד אלו שלש אמונות שהם שרשים ויסוד לדת צוה השם יתברך בשלשה רגלים, ונקראים רגלים על שם שהם רגלי הדת שעומד עליהם הדת, כי חג הפסח בו גודע שהוא יתברך כל יכול על ידי אותות ומופתים עד קריעת ים סוף שהיה בשביעי של פסח ובו גודע בבירור שהכל ביכלתו ואין חוץ ממנו, וחג השבועות בו גודע נתינת התורה, וחג הסוכות שהושיב אותם בענני כבוד בשמירתו וזה מורה על ההשגחה והשמירה שהיה עליהם ולא עזב אותם שהושיב אותם בסכות שהיא השמירה, וכמו שאנו אומרים פורס סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

גמ' גזירות ל' פיק מ'

קוים יצאנו גית אלו יקב עמ

ויצא יעקב מבאר שבע וילך הרנה:

1

ויפגע במקום וירן שם כייבא השמש ויקוץ מאבני המקום וישם ים מראשתיו וישכב במקום ההוא ויחלים והנה סלם מצב ארצה יב וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו והנה יב יהיה נצב עליו ויאמר אני יהיה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך והיה יד זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכיך בכל כל-משפחת האדמה ובורעך: והנה אנכי עמך ושמרתך בכל ים אשר-תלך והשבתוך אליהאדמה הזאת כי לא אעזובך עד אשר אבי-עשיתי את אשר-דברתי לך: וירקן יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהיה במקום הזה ואנכי לא ידעתי: וירא ויאמר מה-נורא המקום הזה אין זה כי אם-בית אלהים וזה שער השמים: וישכב יעקב בבקר ויקח את-האבן אשר-ישם מראשתיו וישם אתה מצבה ויצק שמן על-ראשה: ויקרא את-שם-המקום ההוא בית-אל ואולם לזו שם-העיר לראשונה: וידר יעקב נדר לאמר אם-יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתנולי לחם לאכל ובגד ללבוש: ושבתי בשלום אל-בית אבי והיה יהיה לי לאלהים: והאבן הזאת אשר-ישמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן-לי עשר אעשרנו לך:

2

ויקחם בלילה הוא ויקח את-שתי נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק: ויקחם ויעברם את-הנהל ועבר את-אשר-לו: ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: וירא כי לא יכל לו ויגע בכף-ירכו ותקע כף-ירך יעקב בהאבקו עמו: ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם-ברכתני: ויאמור אליו מה-שמך ויאמר יעקב: ויאמר לא יעקב עוד שמך כי אם-ישראל כי-שקית עם-אלהים ועם-אנשים ותוכל: וישאל יעקב ויאמר הגידה-נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם: ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי-ראיתי אלהים פנים אל-פנים ותנצל נפשי: ונרחלו השמש כאשר עבר את-פנואל והוא צלע על-ירכו: עליכן לא-יאכלו בני-ישראל את-גיד הנשה אשר עליכף הירך עד היום הזה כי נגע בכף-ירך יעקב בגיד הנשה:

כ"ט ו' ע"א

3

2 (כה) ויותר יעקב, שכח פכים קטנים וחזר עליהם ו' ע"ב (כ"ט)

3

ויותר יעקב לבדו. א"ר אלעזר שנשתייר

על פכין קטנים, מכאן לצדוקים, שחכוב עליהם ממונם, יותר מגופן, וכל כך למה, לפי שאין פושטין ודיון בגזל. מ' ח"י"ו, (כ"ט.)

4

והיה ה' לי לאלהים, שיחול שמו עלי. 40 מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעו. 41, כמו שנאמר: אשר דברתי לך (פסוק טו), והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר: להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו (לעיל י"ז).

י"ט (כ"ט)

5

40 ר"ל שאין הכתוב רוצה לומר שזהו הנדר: והיה ה' לי לאלקים, שח"ו שיהיה הוא נודר שאז כאשר יקיים ההבטחה יהיה הש"י לו לאלקים, שבין יקיים או לא יקיים הש"י הוא לאלקים, רק פירש שיחול שמו עלי וכו'.

מ"ה"ז א"ר אבי"ג

6

7 (כא) והיה ה' לי לאלהים, איננו תנאי כדברי רש"י 49, אבל הוא נדר, וענינו אם אשוב אל בית אבי אעבוד השם המיוחד בארץ הנבחרת במקום האבן הזאת שתהיה לי לבית אלהים, ושם אוציא את המעשר. ויש בענין סוד 50 ממה שאמרו 51 כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה.

י"ט (כ"ט)

8

9 והיה ה' לי לאלהים, אז יהיה ה' לדייני. אם לא אעבדהו בכל כחי, והוא"ו כמו זאת משמשת במקום "הנה", כלומר: הנני מקבל עלי מעתה שהאל יתברך המרחם יהיה לי לאלהים ויתנהג עמי במדת הדין.

י"ט (כ"ט)

10

11 ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען בבאו מפדן ארם ויחן את-פני העיר: ויקח את-חלקת השדה אשר נטהישם אהלו מיד בני-חמור ויבא יעקב וישב עליה ויבנה בית ויקרא-לו אל אלהי ישראל:

כ"ט ו' ע"א

12

13 (ג) על לב הנערה, דברים המתיישבים על הלב 78: ראי, אבין בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבז, אני אשיאך ותקנה העיר וכל שדותיה.

י"ט (כ"ט)

14

15 ויחן את פניו וזעפיר, אמר רב מיטבתי תיבן לחם ושמואל אבא שווקים תיבן להם, יד ויחן אבא שמואלות תיבן להם, נט' את (כ"ט)

י"ט (כ"ט)

ויאמר אלהים אלי-יעקב קום עלה בית-אל ושב-ישם ועשה-ישם מזבח לאל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך: ויאמר יעקב אל-ביתו ואל כל-אשר עמו וסרי את-אלהי הנכר אשר בתככם והטהרו והחליפו שמלתיכם: ונקומה ונעלה בית-אל ואעשה-ישם: כיבזה יאמר ויבנה ביתו בית-אל ויהי עמוד בדרך אשר הלכתו: ויתנו אל-יעקב את כלי-איתו הנכרי אשר בידם ואת-הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האלה אשר עמי-שכם: ויסעו והיה תחת אלהים עריהערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב: ויבא יעקב ללוח אשר בארץ כנען הוא בית-אל הוא וכלי-הזעם אשר-עשיו: ויבן שם מזבח ויקרא לימקום אל בית-אל כי שם נבדלו אילני האלהים בבורחו מפני אחיו: ויבני דברה מינקת רבקה ויתקבר מתחת יבית-אבי תחת האלק ויקרא שמו אלון בכור:

כ"ט ו' ע"א

16

16 (א) ושב שם ועשה שם מזבח, לא ידעתי מהו ושב שם ויתכן שצוהו לשבת שם תחלה ואחר כן יעשה המזבח להטהר מעבודה זרה, או מן החללים שהרגו. כענין ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים (במדבר לא יט), כי לא צונו עדיין כמי חטאת, ויעקב נודרו במצוה להטהר טרם כואו שם, או שיהיה ונקומה ונעלה בית אל (פסוק ג) מוקדם במעשה 17, ואולי צוה ושב שם, לפנות מחשבתו לדבקה באל.

17 ב' כלי-האזרח ב' ישראל ישובו ב' סכנת: למען ידעו דר' תיכם כי ב' סכנות הושבתי את-בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני יהיה אלהיכם: ונדבר משה את-מעדי יהוה אל-בני ישראל: א ב וידבר יהוה אלי-משה לאמר: צו את-בני ישראל ויקחו אליך קמן ג ויתן וך קמית למאור להעלת נר תמיד: מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יצרך אתו אהרן מערב עד-בקר לפני יהוה תמיד חקת עולם י לדלתיכם: על המגרה הטהרה יצרך את-הנרות לפני יהוה תמיד:

כ"ט ו' ע"א

18

18 (כד, ב) ויקחו אליך שתהא גובר 68. סמך שמן זית לסוכות רמו לחנוכה, כה סוכות ח' ימים וגומרין את ההלל אף חנוכה. ניוקת ט הגיחה (כ"ט)